

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

Poslanecká sněmovna

2009

V. volební období

827

Vládní návrh

na vydání

zákona

**kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců,
ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony**

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2009,

**kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění
pozdějších předpisů, a další související zákony**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona č. 266/2006 Sb.

Čl. I

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění zákona č. 218/2007 Sb., zákona č. 306/2008 Sb. a zákona č. 41/2009 Sb., se mění takto:

1. V § 91 se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“ a číslo „2020“ se nahrazuje číslem „2023“.
2. V § 92 odst. 1, 2 a 3 se číslo „2009“ nahrazuje číslem „2012“ a číslo „2010“ se nahrazuje číslem „2013“.
3. V § 94 odst. 1 se číslo „2009“ nahrazuje číslem „2012“.
4. V § 94 odst. 2 se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“.
5. V § 95 se číslo „2009“ nahrazuje číslem „2012“ a číslo „2010“ se nahrazuje číslem „2013“.
6. V § 99 se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“ a číslo „2013“ se nahrazuje číslem „2016“.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona č. 267/2006 Sb.

Čl. II

Zákon č. 267/2006 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění zákona č. 218/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 26/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb. a zákona č. 41/2009 Sb., se mění takto:

1. V části třicáté druhé čl. XXXII se číslo „2009“ nahrazuje číslem „2012“ a číslo „2010“ se nahrazuje číslem „2013“.
2. V části třicáté třetí čl. XXXIII se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona č. 264/2006 Sb.

Čl. III

V části šedesáté první čl. LXX zákona č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění zákona č. 218/2007 Sb., se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona č. 218/2007 Sb.

Čl. IV

V části sedmé čl. VII zákona č. 218/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, zákon č. 267/2006 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců, zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se číslo „2010“ nahrazuje číslem „2013“.

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona č. 261/2007 Sb.

Čl. V

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění zákona č. 2/2009 Sb., se mění takto:

1. V části padesáté druhé čl. LXXXI bodě 1 písmeno e) zní:
„e) čl. I bodu 66, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2010,“.
2. V části padesáté druhé čl. LXXXI bodě 1 se za písmeno e) doplňuje nové písmeno f), které zní:
„f) čl. I bodu 4, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2013.“.

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona č. 155/1995 Sb.

Čl. VI

V § 16 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb. a zákona č. 218/2007 Sb., se ve větě čtvrté číslo „2009“ nahrazuje číslem „2012“.

ČÁST SEDMÁ

ÚČINNOST

Čl. VII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, a zákon č. 267/2006 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců, obsahují novou právní úpravu pojištění zaměstnanců pro případ újmy na zdraví při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Zákon má nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2010; některá ustanovení však nabyla účinnosti již dnem vyhlášení, tj. 7. června 2006. Tímto zákonem se má nahradit dosavadní systém zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatelů za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání (§ 205d zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, § 365 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a vyhláška č. 125/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) sociálním úrazovým pojištěním zaměstnanců.

Zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců představuje zásadní systémovou změnu, která přenáší odpovědnost za provádění úrazového pojištění na stát a mění charakter pojištění. Oproti současné právní úpravě zákon převádí systém zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání do systému úrazového pojištění zaměstnanců jako součásti sociálního zabezpečení; odstraňuje objektivní odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání a převádí provádění včetně poskytování dávek na orgány sociálního zabezpečení. Dále se odstraňuje monopolní postavení dvou komerčních pojišťoven (České pojišťovny, a.s. a Kooperativy, a.s.), které byly určeny zákonem k provádění zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání. Je třeba však konstatovat, že zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců je právní normou, která je ve stávající podobě obtížně aplikovatelná a vyžaduje proto rozsáhlejší novelizaci.

Současně s přípravou zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců byly připravovány a schváleny další zásadní právní předpisy, které na sebe svým obsahem vzájemně navazují. Jde především o zákoník práce, který je účinný od 1. ledna 2007 a který do doby účinnosti zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců upravuje celou problematiku odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání. V řadě případů v důsledku toho, že současně s přijetím zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců byly zpracovávány též zákonné předpisy v oblasti nemocenského pojištění a zákoník práce, došlo k některým rozdílům ve znění těchto předpisů, na které již nebylo možno v rámci probíhajícího legislativního procesu v zákoně o úrazovém pojištění zaměstnanců reagovat (jde například o změnu možnosti výpočtu úrazové renty z nového výpočtového základu při změně poškození zdraví jen v případech, kdy je to pro zaměstnance výhodnější; znění zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců totiž může způsobit snížení dávky, i když došlo k zhoršení zdravotního stavu následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání). Kromě toho je řada ustanovení zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců formulována ne zcela jednoznačně a není ani dostatečná provázanost se zákonem o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Příprava i schvalování zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců byly „ve stínu“ jiných „významnějších“ právních předpisů (zákoník práce, zákon o nemocenském pojištění, zákon o sociálních službách a další zákony), což se projevilo na kvalitě obsahové i formální stránky zákona.

Provádění úrazového pojištění je svěřeno České správě sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) a okresním správám sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“). Úrazové pojištění bude tak provádět orgán, který již provádí nemocenské a důchodové pojištění.

Z hlediska hospodaření s prostředky úrazového pojištění se předpokládá napojení na státní rozpočet s plánovanými příjmy a výdaji úrazového pojištění.

Pro ČSSZ znamená nový zákon o úrazovém pojištění zcela novou agendu. Finanční dopad zavedení nového zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, je především jednorázový a je spojen s předpokládanými výdaji na zajištění nové správy pojištění.

Provádění úrazového pojištění není možné zajistit stávajícími zaměstnanci ČSSZ a OSSZ, kteří zabezpečují rozsáhlou agendu nemocenského pojištění, důchodového pojištění, výběru a vymáhání pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, kontroly dodržování povinností v těchto oblastech sociálního zabezpečení a lékařské posudkové činnosti. Dosavadní agendu, jejíž provádění se navíc vyznačuje zvýšenými nároky na implementaci nového zákona o nemocenském pojištění a přípravou realizace schválených změn v důchodovém pojištění v rámci I. etapy důchodové reformy, přitom ČSSZ spolu s OSSZ zabezpečují v podmínkách postupného snižování počtu zaměstnanců podle stanovených kritérií. Přestože při provádění úrazového pojištění lze využít již stávající organizační strukturu ČSSZ a OSSZ, půjde pro účely provádění této agendy o zcela novou a nezaměnitelnou činnost těchto orgánů, zejména v oblasti dávkové agendy, programového zajištění, výběru pojistného, posuzování zdravotního stavu, využití prevence a rehabilitace. Na základě podrobných analýz se považuje za potřebné navýšení počtu zaměstnanců ČSSZ a OSSZ celkem o 520 zaměstnanců, z toho 250 zaměstnanců více než šest měsíců před plnou účinností zákona. Navýšení počtu zaměstnanců pak musí odpovídat i navýšení rozpočtových prostředků.

Zavedení nového systému si vyžádá i jednorázové výdaje, a to výdaje na vznik správy pojištění, spojené též s převzetím evidence o zákonném pojištění od současných nositelů zákonného pojištění a evidence vyjmenovaných skupin odškodňovaných případů od státních institucí, které do této doby samy prováděly odškodňování pracovních úrazů a nemocí podle předchozích právních předpisů.

Vzhledem k tomu, že v roce 2009 nejsou na úrazové pojištění ve státním rozpočtu k dispozici žádné finanční prostředky a ani ve střednědobém výhledu se s nimi v kapitole 313 státního rozpočtu nepočítá, není ČSSZ ve střednědobém časovém horizontu schopna kapacitně zvládnout provádění zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců a je proto nutné i z těchto důvodů účinnost zákona odložit.

Cílem předkládané právní úpravy je vymezení prostoru, který by měl umožnit Ministerstvu financí ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí vytvořit nový systém sociálního úrazového pojištění bez zatížení státního rozpočtu.

Ze všech uvedených důvodů se navrhuje posun účinnosti nové úpravy úrazového pojištění zaměstnanců, a to o tři roky, aby byl vytvořen dostatečný časový prostor k zevrubné analýze a přípravě potřebných změn a aby byla umožněna i dostatečná legisvakance. Zabezpečení zaměstnanců, kteří utrpěli pracovní úraz nebo u nichž byla zjištěna nemoc z povolání, se bude nadále řídit příslušnými ustanoveními zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, která zakotvují odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání a práva zaměstnanců při pracovním úrazu a nemoci z povolání, až do dne nabytí účinnosti právní úpravy úrazového pojištění zaměstnanců.

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, nebudou návrhem zákona dotčeny.

Pokud jde o soulad s právem Evropské unie, bude přetrvávat výhrada k dosavadní právní úpravě, kdy působí dvě zákonem určené komerční pojišťovny, což je považováno za formu veřejné podpory, která není v souladu s evropskými pravidly volné soutěže; jedná se však jen o dočasný stav, který bude využit ke zkvalitnění právní úpravy, a navíc tyto pojišťovny nevytvářejí pro sebe zisk, neboť případné přebytky vzniklé mezi výší vybraného pojistného a vyplácenými náhradami se odvádějí v plné výši do státního rozpočtu.

Návrh zákona se nedotýká principu rovného zacházení s muži a ženami. Návrh zákona nemá vliv na životní prostředí. Pokud jde o dopad na podnikatelské prostředí, zůstane posunem účinnosti zachován v oblasti odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání dočasně stávající právní stav (ve smyslu § 365 a násl. zákoníku práce).

Obecné hodnocení dopadů regulace (RIA)

K návrhu zákona, kterým se odloží účinnost zákona, kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, není třeba zpracovat hodnocení dopadů regulace (RIA), protože podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace schválených usnesením vlády ze dne 13. srpna 2007 č. 877 není RIA uplatňována u návrhů právních předpisů, jejichž obsahem jsou pouze změny technického charakteru nemající žádný dopad na věcnou stránku právního předpisu.

Odůvodnění návrhu projednat návrh zákona v prvním čtení

Navrhuje se, aby s návrhem zákona na základě § 90 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny vyslovila Poslanecká sněmovna souhlas již v prvním čtení. Tento návrh je odůvodněn časovou naléhavostí. Je účelné, aby zákon nabyl účinnosti co nejdříve, a je třeba vzít v úvahu též čas potřebný pro projednání návrhu zákona v Senátu a lhůtu podle čl. 50 Ústavy pro prezidenta republiky. Včasné schválení tohoto návrhu zákona zabrání tomu, aby ČSSZ, OSSZ, zaměstnavatelé a případně i dotčené pojišťovny zahájili práce v souvislosti se splněním úkolů, které jim ukládá ustanovení § 92 a násl. zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů. Návrh zákona je dále co do obsahu jednoduchý (jen se posouvají o tři roky příslušná data) a jeho rozsah je malý.

Finanční dopad

V roce 2007 přesahovalo přijaté pojistné na zákonné pojištění za obě pojišťovny 5,7 mld. Kč. Na vyplacená pojistná plnění za škody se vynaložilo 3,1 mld. Kč. Rozdíl mezi příjmy a výdaji pojišťoven činil tedy přibližně 2,6 mld. Kč a do státního rozpočtu byla – po odečtení správního režie pojišťoven na provádění tohoto pojištění – převedena částka 1,8 mld. Kč.

Nová právní úprava podle zákona č. 266/2006 Sb. svěřuje ČSSZ poskytování dávek úrazového pojištění v závislosti na stupni poklesu pracovní schopnosti zaměstnanců a zvyšuje tak významným způsobem nároky na státní rozpočet – podle údajů ČSSZ činí výše jednorázových výdajů cca 563 mil. Kč. Opakované správní výdaje ČSSZ se předpokládají ve výši cca 8 % z vybraného pojistného ročně, což by podle přepokládané výše vybraného pojistného odpovídalo v roce 2010 částce cca 560 mil. Kč a v roce 2011 částce cca 594 mil. Kč.

Zvláštní část

K čl. I

V zákoně o úrazovém pojištění zaměstnanců se v dotčených ustanoveních provádí u příslušných dat posun o tři roky; plná účinnost zákona se navrhuje od 1. ledna 2013.

K čl. II

V zákoně o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců se provádí u příslušných dat obdobný posun jako v čl. I.

K čl. III

V zákoně, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, se posouvá o tři roky účinnost novely občanského zákoníku týkající se odpovědnosti za škodu v některých zvláštních případech, neboť tato novela byla svou účinností spojena s účinností zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců.

K čl. IV

Zajišťuje se další odklad účinnosti novelizace zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, která se týká započitatelných příjmů z úrazového pojištění, a dále též novelizace zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, která se týká vyměřovacího základu pojištěnce, a to na 1. ledna 2013.

K čl. V

Odkládá se účinnost čl. I bodu 4 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Účinnost úpravy v něm obsažené (jedná se o zařazení příjmů z úrazového pojištění do výčtu v § 4 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů) se posouvá na 1. ledna 2013. Za tímto účelem je nezbytné rozdělit dosavadní ustanovení části padesáté druhé čl. LXXXI bodu 1 písmene e) zákona č. 261/2007 Sb., neboť předpokládaná účinnost čl. I bodu 66 (který s problematikou úrazového pojištění nikterak nesouvisí) je i nadále stanovena dnem 1. ledna 2010.

K čl. VI

Do zákona o důchodovém pojištění se odklad účinnosti systému úrazového pojištění zapracovává posunem data na období po roce 2012 ohledně zahrnování úrazové renty pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu.

K čl. VII

Účinnost zákona se navrhuje co nejdříve, neboť zákon musí být vyhlášen ve Sbírce zákonů před 1. lednem 2010. Včasné schválení tohoto návrhu zákona navíc zabrání tomu, aby orgány sociálního zabezpečení, zaměstnavatelé a případně i dotčené pojišťovny zahájili práce v souvislosti se splněním úkolů, které jim ukládá ustanovení § 92 a násl. zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů.

V Praze dne 4. května 2009

Ing. Mirek Topolánek v.r.
předseda vlády

RNDr. Petr Nečas v.r.
místopředseda vlády
a ministr práce a sociálních věcí